

O pedagogice a „pedagozích“

Dominik Dvořák

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Před několika lety J. Mareš (2010) vyzval k systematickému studiu nedávné minulosti české pedagogiky. Vhodně to označil za „vstupování na tenký led“. Na výzvu zareagoval J. Průcha (2011) cenným diskusním příspěvkem, avšak proudu „systematických studií“ jsme se zatím nedočkali. Z osobních rozhovorů vím, že naše (ne)vstupování na tenký led velmi leželo na srdci také například J. Kotáskovi (2005) nebo E. Vyskočilové. Sám jsem udělal zkušenost, že článek s tematikou nedávné minulosti pedagogiky může být snazší uveřejnit mimo pedagogické časopisy (Dvořák, 2007).

Abychom připomněli úkol, k němuž naši komunitu Mareš (2010) vyzývá, se redakce rozhodla otisknout jeden text, který ve své době sehrál relativně důležitou roli ve snaze vyrovnat se s problémy socialistické pedagogiky. Jsme si vědomi rizik otištění izolovaného historického dokumentu vytrženého z jeho kontextu. Na druhou stranu – kdo ví, zda a kdy se dočkáme fundovaných studií o této etapě naší minulosti. Navíc s postupujícím časem ubývá těch, kdo by mohli podat o pedagogice v období komunistické vlády přímé svědectví (srov. Průcha, 2011, s. 188), jak napoví i pohled na seznam autorů tohoto konkrétního textu. Snad by jeho otištění mohlo povzbudit někoho z pamětníků, aby své vzpomínky nebo komentáře zveřejnil.¹ Možná v soukromých či veřejných archivech existuje více pramenů, které by měly být zpřístupněny novým generacím pedagogů (rádi pro to dáme prostor).

Článek se může zdát místy až osobní, a tak se dostává do rozporu se zásadou, kterou pro zkoumání minulosti navrhuje J. Průcha: při hodnocení klást důraz na texty jednotlivých autorů a jejich přínosnost pro pedagogickou vědu spíše než na jejich činy. Považuji však za důležité sledovat nejen vliv práce pedagogů na pedagogickou vědu, ale také na vzdělávací systém (a tento postup uplatňovat zejména na půdě časopisu *Orbis scholae*, který směřuje více k věcné problematice školství než k vnitřním otázkám vědního oboru). Vlivní nemuseli svůj vliv uplatňovat jen prostřednictvím odborných statí, které jsou relativně snadno dostupné (Mareš, 2010). To bylo i jednou z myšlenek textu, který přetiskujeme. Současně je však zarážející, že – jak upozorňuji v úvodníku – i po skoro půl století a ve zcela jiném společenském kontextu mnohé problémy našeho oboru či výzkumného pole zůstávají velmi podobné.

Nakolik víme od pamětníků, ve své době tento text tál do živého právě proto, že ty, kdo podle autorů nesli za problémy pedagogiky i školy spoluzodpovědnost,

¹ Po dokončení textu jsem zjistil, že k problematice se vyjádřil J. Maňák v Pedagogické orientaci č. 3/2013.

Souhlasím s Prohlášením Charty 77
2.1.1. 1977

J. F. Jiránek

Doc. Dr. F. JIRÁNEK
PRAHA 6 - Libeč ← PEDAGOG
U KOLENÍ 15

Souhlasím s Prohlášením
Charty 77 z 1.1. 1977

Radim Palouš

Doc. Dr. Radim Palouš
Praha 1
Všeckova 14

DOC. DR. RADIM PALOUSH
PEDAGOG
PRAHA 1
VSECKOVA 14

Souhlasím s prohlášením Charty 77

Doc. Dr. Jan Souček
sociolog a sociální psycholog

Doc. Dr. Jan Souček
SOCIOLOG
Praha 5 - Košíř Holecova 68

Obrázek 2 Občanská statečnost v praxi – podpisy tří spoluautorů článku pod prohlášením Charty 77.
Zdroj: www.ustrcr.cz

140 označoval jmenovitě. Autorům dokumentu to nebylo zapomenuto a po skončení krátkého období Pražského jara nesli za své vystoupení následky. Přesto někteří z nich za normalizace ve svém postoji nejen vytrvali, ale radikalizovali ho za cenu nemalých osobních obětí: ze spoluautorů textu se František Jiránek, Radim Palouš a Jan Souček objevují mezi zakládajícími signatáři Charty 77. Pedagogika nemá ve akademické obci takovou prestiž jako některé jiné vědní obory. Považuju přetištění textu i za malou splátku dluhu vůči těm, kdo se k tomuto oboru hlásili i v dobách zlých a usilovali o jeho rozvoj jiným „pedagogům“ navzdory. Věřím, že čtenáře zaujme a osloví i přes odstup 45 let.

Dvořák, D. (2007). Nezávislé náboženské vzdělávání za „normalizace“. *Soudobé dějiny*, 14 (2–3), 449–470.

Holubář, Z., Jiránek, F., Kopecký, J., Kotásek, J., Kyrášek, J., Opravilová, E., Palouš, R., Pařízek, V., Singule, F., Souček, J., Sychrová, H., & Vyskočilová, E. (1968). Pedagogika a „pedagogové“. *Literární listy*, 1(10), 4. Dostupné z <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitL/1.1968/10/4.png#nastaveni>.

Mareš, J. (2010). O vstupování na tenký led. *Pedagogika*, 60, 99–103.

Průcha, J. (2011). Vstoupit, či nevstoupit na tenký led analýzy socialistické pedagogiky? Diskusní příspěvek k úvodníku J. Mareše. *Pedagogika*, 61, 187–190.

Kotásek, J. (2005). Snahy o vytvoření vědecké komunity v české a slovenské pedagogice v letech 1964–1970. In J. Prokop & M. Rybičková (Eds.), *Proměny pedagogiky, Sborník z 13. konference ČPdS 2005* (s. 12–30). Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.